

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת ויקרא - זכור תשפ"ד (23)

חובה שהיא נדבה

ואם תקריב מנחת בכורים לה' (ב, יד)

שיוחשב בעיניו כאילו אינו מוכרח על המצוה רק עושהו מרצון לב ונדבה, וזה שאמר: אם אתם מביאים אותה לרצון וכו' כאילו נדבה הבאתם וכו'. וכן הוא אומר 'ולחם וגו' לא תאכלו וגו' ר"ל ומצד זה יש הכרח, ולמדה תורה שלא יפעול הכרח זה בכוננתו במצוה זו לפנות לבו לפניה זו רק יעשה מנחת המצוה בחפץ לב עכ"ל. לפ"ז יש לבאר את דברי הגמ' במגילה דט"ז א': אזל אשכחיה (המן למרדכי) דיתבי רבנן קמיה ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן (פרש"י: דורש בענינו של יום, וששה עשר בניסן היה, הוא יום תנופת העומר) וכו' אמר להו במאי עסקיתו, אמרו ליה ביזמן שבת המקדש קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה, אמר להו אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי ע"כ. וצ"ע לשון הגמ' שאמרו להמן 'מאן דמנדב מנחה', שהרי מנחת העומר היא חובה ולא נדבה, והיא מנחת ציבור ולא של יחיד? ולהאמור מובן, שהרי התורה ציוותה להקריב קרבן זה כקרבן נדבה, ומרדכי הצדיק לימד לתלמידיו שצריך לעשות מנחת המצוה בחפץ לב, ולכן נקטו לשון 'דמנדב מנחה', ונכון.

רבי שמעון אומר 'ואם תקריב מנחת בכורים לה' - זו מנחה באה חובה. יכול נדבה, כשהוא אומר 'והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן' לימד שאינה באה אלא חובה. ואם כן למה נאמר 'ואם', לומר אם אתם מביאים אותה לרצון מעלה אני עליכם כאילו נדבה הבאתם אותה, ואם אין אתם מביאים אותה לרצון מעלה אני עליכם כאילו לא הבאתם אותה אלא לצורך עצמכם" (תו"כ פרשה ב' אות קמ"ח).

וכתב המלבי"ם: ר"ש בא ג"כ ליישב דקדוק מלה זאת ('ואם'), והקדים: בל תטעה שהוא נדבה וכו', דהא כתיב 'והבאתם את עומר' מבואר שהוא חובה, אך מה שאמר מלת 'אם' פירוש כי יען שמשלמות המעשה הוא אם עושה אותה מצד הבחירה החפשית ובחפץ לב לא אם עושהו מצד ההכרח, ובמצות הבאת העומר נלוה עמו הכרח שאסור לאכול חדש קודם הבאת העומר, ואם יביא העומר רק מצד הכרח זה - כי אכף עליו פיהו לאכול מן החדש - לא עשה המצוה לשם ה' רק לצורך עצמו. לכן לימד אותנו במה שכתב מלת 'אם' המורה על הנדבה התלוי בבחירתו, שצריך

אם אתם רוצים אתם יכולים לירות בי...

א.ה. השבוע עלה הראשון לציון הגאון ר' יצחק יוסף להתייעצות במעונו של רבינו מרן שליט"א, במרכז השיחה עלה נושא גזירת גיוס בני הישיבות ודבריו של הראש"צ בשיעורו השבועי במוצ"ש, שם הכריז כי אם ינסו לגייס את בני הישיבות, יצטרכו כולם לרדת מהארץ. רבינו מרן שליט"א: אני פשוט רציתי לחזק את הרב, מה שהרב אמר, זה האמת, מה אפשר להגיד אחרת. זה היסוד. הראש"צ: הם לא מבינים... הם לא מבינים...

רבינו מרן שליט"א: האמת הדברים שאמרת אמר את זה מו"ח הראש ישיבה הרב שך, בשנת תשמ"ח, בפתיחה של הירחי כלה בפוניבז', הוא אמר שאם תהיה גזירה על בני הישיבות, אני ירים את ידי לשמים ואני יגיד "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" ואנחנו ניקח את המזוודות ולנסוע מכאן. ממש בלשון הזה, נצטרך להגיד "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" אין לנו ברירה, אלא לקחת את המזוודות ולעזוב את הארץ. רבינו מרן שליט"א: הם רוצים להגיד שזה פוליטיקה. הם צריכים לדעת שאצלנו זה לא פוליטיקה. התורה זה לא פוליטיקה. הראש"צ: הרב למד אצל רבי ראובן כץ בפ"ת? אבא היה דיין איתו בבית הדין הגדול...

רבינו מרן שליט"א: בוודאי אני הרי למדתי בלומז'א, למדתי יחד עם ר' חיים (מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל), למדנו יחד כמדומני 21 מסכתות. ואני יספר לכם שכשלמדתי בישיבת לומז'א, זו היתה תקופה של לפני קום המדינה. בתקופה זו היו לוחמים של המחנות. והם היו באים לישיבה ומשכנעים ללא הרף את הבחורים, שיצאו להגן על יושבי ארץ ישראל. הם היו אומרים שזו הוראת שעה וצריך לסגור את הגמרא וכו' וכו' היה מאוד קשה להתמודד איתם, הם היו מתיישבים לידך והם לא היו מרפים. היה קשה ללמוד.

נכנסתי לחזו"א ושאלתי אותו מה להשיב להם. אמר לי החזו"א, "תגיד לי רק דבר אחד, שאתה לא מוכן בשום אופן. אני רק רוצה ללמוד!! ויותר אל תוסיף כלום. בלי שום הסברים. אם תתחיל להסביר להם, אז הם כבר תפסו אותך, שם נופלים איתם. רק תגיד להם, לא! וזהו". וזה אני אומר, שצריך להגיד לבני הישיבות שאם באים אליכם ושואלים... אל תסבירו שום דבר, תגידו רק דבר אחד - אני רוצה ללמוד וזהו. הראש"צ: לא להיכנס לוויכוחים, לא להתווכח.

רבינו מרן שליט"א: כן, לא לענות ולא להשיב כלום, רק להגיד אני לומד תורה ודי.

אני נזכר שפעם אחת נכנסו מחברי המחנות לראש הישיבה הגר"ר כץ לדרוש ממנו שיתן לבחורים ללכת איתם, והוא לא הסכים בשום אופן, בתגובה הם כיוונו לעברו נשק ואיימו עליו, רבי ראובן כץ פתח את החולצה ואמר להם, אם אתם רוצים אתם יכולים לירות בי... רבינו מרן שליט"א: כל כלי יוצר עלייך לא יצלח.

הראש"צ: שתמשיכו לחזק את עולם התורה, עולם הישיבות. אין לנו שיוור רק התורה הזאת.

מחייית זכר עמלק

תמחה את זכר עמלק (פרשת זכור)

המשיח, אבל מ"מ יש חיוב להכרית העמלקים עצמם, דהיינו האנשים, ושמואל אמר לשאול שעכ"פ צריך להמית גם את הבהמות כיון שהם משנים עצמן ע"י כישוף אבל לא הי' אז חיוב מיוחד על הבהמות.

ובזה נוכל ליישב הדו"ד שהיה בין שמואל לשאול, דהוה ס"ל לשאול שכיון שאין על הבהמה עצמה דין הריגה, וכל החיוב רק ספק שמא עמלקי הוא, ממילא כיון שהעם כבר הקדיש הבהמות לקרבנות א"כ א"א כבר לחלל קדשי מזבח משום ספק, אבל שמואל א"ל שכיון שכבר נצטווה מקודם להחרים משור ועד שה, א"כ אף שעיקר הטעם היה כדי להרוג את האנשים, אבל עכ"פ משום אותו ספק כבר נצטווה באופן ודאי להרוג כל בהמה משום ששייך בה ספק זה.

בהגמ"י על הרמב"ם (פ"ה ממלכים) כ' שמצוה זו אינה נוהגת עד ימות המשיח, והרדב"ז כ' שפרשת שמואל ושאול היא תיובתיה. ונראה, דהנה לשון רש"י בס"פ כי תצא: תמחה את זכר עמלק מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה, שלא היא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה, לומר בהמה זו משל עמלק היתה עכ"ל, ולשון רש"י משור ועד שה וכו' הוא לשון הנביא שמואל אל שאול, אבל באמת שם (שמואל טו) כ' רש"י הטעם שצויה שמואל את שאול להמית משור ועד שה משום שהיו בעלי כשפים ומשנין עצמן ודומין לבהמה, ולפ"ז לא היה חיוב הריגה מיוחדת על בהמת עמלק מדין זכר עמלק, אלא רק מספק שמא באמת הוא אדם עמלקי אלא ששינה עצמו לשור ושה ע"י כישוף, ובע"כ דעת רש"י ג"כ שחיוב מחייית זכר עמלק הוא רק לימות

ימי הפורים - לא לעשות את העיקר לטפל

א.ה. מתוך דברים שנשא רבינו מרן שליט"א לפני קבוצה מתלמידי ישיבת מיר אשתקד, בגודל קדושת מעלת ימי הפורים וצורת הנהגת בן הישיבה בימים אלו.

עומדים אנחנו לפני ימי הפורים. וצריכים ואפשר לנצל את ימי הפורים לעלייה בתורה וביראת שמים. בוודאי בוודאי מחויבים לקיים את מצוות היום, אבל חלילה להעביר את הזמן בכטלה. לא לעשות את העיקר לטפל. התורה לא הותרה חלילה ביום הפורים. לנצל את היום לתורה ולתפילה, אלו ימים מסוגלים לכך, הגמ' בשבת אומרת, "קיימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר" - במתן תורה.

ימי הפורים הם ימים קדושים. חלילה להעביר אותם לריק, בהוללות ובקלות ראש. פורים זה זמן של שמחה. ליצנות וקלות ראש זה לא שמחה. כל מי שרק מתבונן נכון מבין זאת. וגם כשנמצאים בשמחה צריך להקפיד על בין אדם לחבירו, כל אחד צריך להקפיד על עצמו ביתר זהירות להישמר מכך. בין אדם לחבירו זה אש. הרבה אנשים איבדו את עולמם בימים כאלו. על מו"ח רבינו הגדול הראש ישיבה זצוק"ל מספרים, שבתקופה שכיהן כראש ישיבה בישיבת קרלין בלונדון, היה אומר לתלמידים "זינגען און וויטער לערנען" - "לשיר ולהמשיך ללמוד". ומה השירה ששרו הבחורים? הבחורים היו משמיעים גראמען שהיה מבוסס על השיעורים שנמסרו בישיבה במושך הזמן הורף.

והוסיף רבינו מרן שליט"א, "גם כשאומרים דברי בדיחות, להקפיד ולתת את הדעת שהיא תעשה באופן שראוי ומתאים לבני תורה, לבחורים שיושבים ולומדים תורה. כמו שהגמ' ביומא אומרת, אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה, פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר". בכל זמן בן תורה חייב להקפיד על הנהגותיו, אבל בפרט בימי הפורים, וכמו שאמרו חז"ל האדם ניכר בכוסו. ובזמן הזה האפשרות להיכשל היא גדולה". מילתא דבדיחותא אינם דברי ליצנות. רבינו הגדול זצוק"ל תמיד הי' מזכיר איך היתה נראית הבדיחות של פעם. וסיפר, שבתקופה שלמד בישיבת סלבודקא התקיימה חתונתו של הגאון רבי משה פינקל זצ"ל שהיה בנו של הסבא מסלבודקא זצוק"ל עם הבת של הראש ישיבה הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל, ואז נהגו, גם שנים לאחר מכן, שהחתן הי' אומר בסעודה דרשה בלימוד. ובאותה חתונה לאחר שהחתן אמר את הדרשה, זה הי' בסוגי' בבא בתרא, עלה הגאון רבי אליהו קפלן זצ"ל לומר חרוזי בדיחות, וחרוזים את כל הדרשה שנאמרה על ידי החתן.

הראש ישיבה זצוק"ל הי' מומשיך לספר, שכיון שבזמן החתונה הוא הי' בחור צעיר, הוא לא זכר את הדרשה. ושנים לאחר מכן הוא היה מתקשה בדברי הגמ' בבא בתרא בדף כז ע"ב, למה הרמב"ם השמיט את תירוץ הגמ' שם - "הכא כמאי עסקינן דמפסיק צונמא". והוא לא מצא מי שיעורר לקושיא הזאת. עד שזוכר בחתונה של רבי משה פינקל ובחרוזים של רבי אלי' קפלן שאמר שם (בחרוזי בידיש): "קעמען דאך נישט פארשטיין, א ואו האט דער רמב"ם אוועק גילאזט דעם 'שטיין'", דהיינו "הרי אי אפשר להבין, היכן הניח הרמב"ם את 'האבן' - את הצונמא". והראש ישיבה אמר שאז הוא הבין שכבר מישהו התעורר לשאלה הזו, שעל זה הי' הפלפול של רבי משה פינקל בחתונה. והראש ישיבה זצ"ל היה אומר, תראו איך היתה נראית "הבדיחות" באותו הזמן.

נתחזק בלימוד התורה ביום הזה, בניצול הזמן, להרבות בתפילה, זה יום מסוגל, בכל שנה ושנה חוזרים ההשפעות המיוחדות של היום זה. עם ישראל בכלל זקוק מאוד לרחמי שמים, המצב לא פשוט, מבית ומחוץ. אצלינו רוצים ח"ו להחריב את עולם התורה ה' ירחם, וחייבים אנו להרבות בתפילה על אחינו בית ישראל. וגם כל אחד בענייניו הפרטיים, כל אחד במה שהוא זקוק לו ברוחניות ובגשמיות. ויה"ר שהקב"ה יקבל את התפילות ברחמים וברצון ונזכה לישועת ה' בקרוב.

(נכתב ע"י א' השומעים)